

Barne- og familiedepartementet

Oslo, 29. juni 2020

Deres ref. 20/1243

HØRINGSUTTALELSE FRA RETTSPOLITISK FORENING – FORSLAG TIL ENDRINGER I BARNEVERNLOVEN

1. Innledning

Det vises til departementets høringsbrev av 30. mars 2020 vedrørende forslag om endringer i barnevernloven.

Rettspolitisk forening (Rpf) er en uavhengig forening bestående av jurister, studenter i juridiske fag og andre interesserte. Rettspolitisk forening arbeider blant annet for å forsvare rettsstatlige verdier og for å bedre den rettslige situasjonen for sosialt vanskeligstilte grupper. Vi ønsker med dette å uttale oss om de foreslåtte endringene i barnevernloven.

2. Kompetanse i barnevernet

Rettspolitisk forening støtter departementets forslag om kompetanseheving i barnevernet. Dette gjelder endringene for de tilsatte i den kommunale barnevernstjenesten så vel som de i barnevernsinstitusjon. Det gjelder også for kravene til lederledd. Foreninga sier seg enige i at mer kunnskap vil gi de tilsatte bedre forutsetninger for å gjennomføre krevende oppgaver, og at det vil styrke anseelsen fra omgivelsene og statusen til barnevernet. Det er viktig at befolkningens tillit til barnevernet øker. Økt kompetanse vil være essensielt for at dette skal skje.

Beregningene gjennomført av Oslo Economics viser at det som svært sannsynlig at kompetansekravene vil være samfunnsøkonomisk lønnsomme. Gevinsten gjelder for både arbeidsmassen og barn som mottar tiltak i barnevernet. Viktigst er imidlertid ikke den økonomiske gevinsten, men hensynet til barnets beste. At barna får det bedre er det mest positive ved kompetansehevingen.

Foreninga er i det videre enige i at praksiserfaringer underveis i utdanningen er fundamentalt for en god forståelse av hva barnevernsarbeid innebærer. Vi støtter derfor forslaget om at alle kommuner og Bufetat skal omfattes av plikten til å tilby praksisplasser.

Foreninga understreker viktigheten av god veiledning for at de nytilsatte bedre skal tilpasse seg og vokse i jobben. Veiledning er mer spesifikt knyttet til den enkelte arbeidsplass, om det er i barnevernstjenesten eller på barnevernsinstitusjon. Barn som mottar tiltak i barnevernet vil som regel være ressursvake. Forskjellene mellom dem vil likevel være store. Norge blir et

stadig mer mangfoldig land, både etnisk, språklig og kulturelt¹. Den demografiske sammensetningen kan variere stort fra kommune til kommune, eller fra den ene interkommunale samarbeidsgruppen til den andre. Kulturkunnskap vil derfor bli viktigere for barnevernet i fremtiden. Det fremstår som hensiktsmessig å spisse denne kunnskapen i veiledningsperioden, i tillegg til den kunnskapen som de tilsatte tilegner seg under utdanningen. Foreninga støtter derfor presiseringen av kommunens ansvar for veiledning. Det er en kjensgjerning at et utdanningsløp aldri fullt ut vil forberede studenten for arbeidslivet. Dette må ikke gå ut over barnet. Tilfredsstillende oppfølging og nødvendig støtte for de ansatte er utslagsgivende for at også barna som mottar tiltak i barnevernet får det best mulig.

3. Spørsmål om innføring av varslingsregler i barnevernloven

Rettspolitisk forening støtter Riedl-utredningens forslag om å ikke innføre regler om varsling i barnevernloven. Foreninga mener hensyn til fornærmede eller etterlatte ikke kan veie tyngre enn hensyn til barnet som har begått alvorlige lovbrudd.

Foreninga er enig i at det vil kunne være «av betydning» for fornærmede eller etterlatte å bli varslet i saker der de har blitt utsatt for alvorlig kriminalitet av barn under 15 år. Foreninga mener derimot varsling ikke er egnet måte å ivareta fornærmede eller etterlatte på, og er uenig i departementets paralleller til varslingsreglene i strafferettspleien. Plassering i barnevernsinstitusjon etter bvl. § 4-24 er ikke straff. Foreninga understreker dette viktige prinsipielle skillet.

Rettspolitisk forening mener barnevernets hovedoppgave om å «gi omsorg og behandling til barn» taler for at varslingsregler ikke bør innføres. Hensyn til samfunnsbeskyttelse som gjør seg gjeldende i strafferettspleien ligger utenfor barnevernets mandat, slik departementet også skriver. Foreninga mener barnevernet ikke bør tillegges oppgaver knyttet til varsling, ettersom dette kan komme i konflikt med deres virke slik det er ment.

Departementet skriver at fornærmede eller etterlate kan oppleve det som «vilkårlig forskjellsbehandling» at de i dag ikke får informasjon om hva som skjer med gjerningspersonen som har begått alvorlige lovbrudd mot dem eller deres nærmeste. Departementet foreslår også at det kan tenkes at «visshet om plasseringen kan motvirke uønsket privat rettshåndheving». Rettspolitisk forening er enig i at dette kan være til fordel for barnet i enkelte tilfeller. Det grunnleggende hensynet må derimot være at plassering i barnevernsinstitusjon ikke er en straffereaksjon. De beskrevne hensyn kan derfor ikke tale for innføring av varslingsregler.

I foreningas syn vil det være påregnelig for fornærmede eller etterlatte å kunne møte på barnet som har begått alvorlig kriminalitet dersom det er under 15 år, siden det ikke kan straffes. Slik departementet skriver innebærer plassering på barnevernsinstitusjon som regel heller ikke frihetsbegrensninger. Tvang og andre inngrep i den personlige integritet skal være forholdsmessig og «det minste inngreps prinsipp» skal følges, jf. rettighetsforskriften § 12.

¹ <https://www.ssb.no/befolkning/artikler-og-publikasjoner/stort-mangfold-i-lille-norge>

Barn under 15 år som har begått alvorlig kriminalitet vil dermed som regel ikke ha begrensninger i sin frihet. Foreninga mener på bakgrunn av dette at hensyn til fornærmede eller etterlattes forutberegnelighet ikke utgjør et «forholdsmessig» unntak fra barnets rett til privatliv, jf. EMK artikkel 8 og Grl. § 102.

Videre mener foreninga at innføringen av varslingsregler kan utfordre befolkningens tillit til barnevernet ved at det gjøres unntak fra taushetsplikten. Taushetsplikten som følger av bvl. § 6-7 er strengere enn det som følger av de alminnelige reglene i forvaltningsloven. Dette taler for særlige grunner der det gjøres unntak fra denne plikten. Departementet viser til at barnevernet etter dagens lovgivning uten hinder av taushetsplikten kan gi opplysninger til «andre forvaltningsorganer» når det er for å «forebygge vesentlig fare for liv eller alvorlig skade for noens helse». Rettspolitisk forening er uenig i at dette kan sammenliknes med å gi opplysninger til private aktører som fornærmede eller etterlatte. Forvaltningsorganer vil gjerne være underlagt liknende taushetsbestemmelser som barnevernet, noe private aktører ikke er. Varsling til fornærmede eller etterlatte kan i praksis bety offentliggjøring av de aktuelle opplysningene, noe som kan innebære en betydelig belastning for barnet. Dette aktualiseres ytterligere av at allmennheten ofte ikke vil kjenne til disse opplysningene på forhånd slik som når gjerningspersonen har blitt straffeforfulgt. Videre vil straffelovens bestemmelser om avvergingsplikt og nødrett være aktuelt hjemmelsgrunnlag for varsling fra barnevernsinstitusjonen i tilfeller der det er fare for «andres liv eller helse», slik departementet skriver. Disse hensynene til fornærmede eller etterlatte er dermed ivaretatt, og kan ikke tale for at varslingsregler bør innføres.

Rettspolitisk forening understreker at barn som har begått alvorlige lovbrudd og er plassert i en barnevernsinstitusjon er en særlig sårbar gruppe. Riedl-utredningen beskriver også dette. Innføring av varslingsregler kan bidra til ytterligere stigmatisering av gruppen. Varsling kan også oppleves som en straff, slik departementet skriver, samt forringe barnets muligheter til en positiv utvikling. Foreninga mener disse hensynene til en utsatt gruppe må veie tungt. Selv om varsling i noen tilfeller kan være til «barnets beste» gjennom blant annet å «hindre ryktespredning», må dette skje etter barnets samtykke som i dag. Rettspolitisk forening mener derfor dagens praksis bør videreføres, og at varslingsregler i barnevernloven ikke bør innføres.

4. Bruk av sakkyndige i barnevernsaker

Rettspolitisk forening stiller seg bak forslaget om å gi en forskriftshjemmel om at departementet kan gi forskrift om krav til sakkyndiges mandater, rapporter og egenerklæringer.

Foreninga har tro på at innholdsmessige minstekrav vil heve kvaliteten på sakkyndighetsarbeidet. Tilsvarende vil formelle krav til egenerklæringen fungere skjerpende for den enkelte sakkyndige, klargjøre habilitets- og uavhengighetsspørsmål, og samtidig tydeligere presentere den sakkyndiges kompetanse for oppdragsgiver. Foreninga støtter forslagene, og tror at disse sammen med en generell kompetanseheving i barnevernet vil bidra til et bedre vern for barn som mottar tiltak i barnevernet.

Eventuelle spørsmål kan rettes til styret i Rettspolitisk forening på e-post til styret2@rpf.no.

Med vennlig hilsen
For Rettspolitisk forening

Mathias Gravdehaug
Kristiane Bugge Dugstad